

DE KLEINE REVOLUTIE 1

FEMKE
ROOBOL

A pair of hands, wearing a light blue shirt, holds a brown paper-wrapped book tied with a red ribbon. A golden key is positioned over the text 'FEMKE'.

Vrij
gevochten

Proloog

Leiden, 1773

Niemand sprak over de pokken voordat de bultjes op het lichaam van Severijns moeder veranderden in blaasjes. Dokter Verhey had het over een griep gehad en op sussende toon gezegd dat de rode vlekken in haar gezicht en hals door de koorts waren ontstaan. Toen de bultjes zich uitbreidden en veranderden in zweren, kreeg zijn blik iets verwilderds. In het begin was het vocht dat uit de zwellingen kwam helder, maar na een paar dagen werd het geel. Daarna hoorde Severijn steeds opnieuw hetzelfde woord: pokken. Hij begreep al snel dat pokken een verloren strijd betekende. Tegen de pokken wist niemand iets te beginnen, zelfs niet diegenen die het als hun levenstaak zagen om mensen te redden.

Severijns vader, Rutger Moeriaanse, en dokter Verhey trokken zich terug in de hoek van de kamer terwijl Severijn toekeek. De zieke leek nauwelijks meer op zijn moeder. Ze had de gewoonte om meerdere keren per dag door zijn haar te strijken en hem bruin beertje te noemen. In de afgelopen maand had ze dat vrijwel nage-laten. Als ze al iets tegen hem zei was het met een raspande, hese stem, alsof ze haar keel had stuk gehoest. ‘Niet meer te redden,’ fluisterde Verhey. ‘Als ik u was zou ik vannacht bij haar waken.’

Severijns vader maakte een gesmoord geluid, iets tussen een snik en een kreun in, en Severijn liep de kamer uit om niet te hoeven zien dat hij huilde.

Beneden in de keuken was het veel te rustig, alsof zijn moeder al dood was. Zelfs mevrouw Timmermans, die de scepter zwaaide over het huishouden, keek hem aan met een blik vol medelijden. Hij had zin om iets kapot te smijten, een van de bierkruiken misschien. In plaats daarvan knalde hij de deur achter zich dicht en rende de trap op naar zijn kamer, waar hij ging zitten tekenen tot de schemer inviel.

Zijn maag knorde, maar hij werd niet geroepen voor het eten. Hij legde zijn tekenstift neer en ging op zoek naar iemand die hem iets wilde toestoppen.

Vader probeerde zijn hoofd van het tafelblad op te tillen. Het zakte bijna meteen weer op zijn armen, en zijn ogen stonden lodderig. Zijn pruik lag als een morsig hoopje naast hem. Het viel Severijn op dat zijn haar alle kanten uit stond, alsof hij er met zijn handen doorheen had gewoeld. Zelf kreeg hij altijd op zijn kop als hij dat deed. Naast zijn vader stonden een halfvol glas met de donkere vloeistof die zo sterk rook en een stenen kruik.

De tweede poging van zijn vader om rechtop te zitten was succesvoller. ‘Jongen,’ zei hij. ‘Kom eens hier.’

Aarzelend schuifelde Severijn dichterbij. ‘Ik heb honger.’

‘Hm.’ Wrijvend over zijn kin staarde zijn vader hem aan. ‘Ik weet niet of ik iets door mijn keel kan krijgen, maar ik zal mevrouw Timmermans vragen of ze iets voor je klaarmaakt.’

Het geluid van de zilveren tafelbel klonk schel door de stille kamer. In plaats van mevrouw Timmermans kwam haar man op het geklingel af. Normaal had hij als taak zich met de paarden en het koetshuis bezig te houden, dus Severijn begreep er geen barst van waarom hij nu ineens binnenshuis rondstruinde. Zijn laarzen zaten onder de modder. Severijns moeder vond zoiets vervelend, dat wist hij zeker.

‘Mijn vrouw is...’ zei meneer Timmermans. ‘Ze heeft het er moeilijk mee, mijn excuses.’

‘Ja, ja,’ antwoordde Severijns vader. ‘Niet waar de kleine bij is. Kunt u voor iets te eten zorgen? Brood of zo, misschien wat kaas. En meer brandewijn, graag.’

Meneer Timmermans knikte en verdween. De deur viel haast geluidloos achter hem dicht. Waarom deed iedereen zo voorzichtig, alsof ze op eieren liepen?

‘Licht,’ hoorde Severijn naast zich. ‘Het is hier veel te donker, alsof we verdorie al in een sterfhuis zitten.’ Hij zag dat er slechts een stompje in de kandelaar was achtergebleven en haastte zich om een nieuwe kaars aan te steken. ‘Ah, dat is beter.’

‘Gaat de dokter nog iets doen?’ vroeg Severijn. ‘Is er een medicijn tegen de ziekte die moeder heeft?’

‘Wat, de pokken? Nee, jongen, niet meer in dit stadium.’ Zijn vader spreidde zijn armen uit en Severijn kroop op zijn schoot. Hij was natuurlijk veel te groot om zo te zitten, maar vanavond deed het er weinig toe dat hij al tien was. Vanavond leken de schaduwen in de kamer groter dan normaal, kwam het donker door de ramen dichterbij. Het gedrag van de volwassenen in huis beangstigde hem. Vaders adem kietelde zijn kruin en Severijn verstopte zijn gezicht in zijn hals.

De deur ging open en een nieuwe kruik werd op tafel gezet. Door de geur van het verse brood knorde Severijns maag weer.

Ze aten in stilte, vader muizenhapjes, Severijn tegen schrokken aan. Hij kreeg geen standje en Severijn begreep dat de gedachten van zijn vader echt ergens anders waren. ‘Morgenochtend ga je naar je grootouders,’ zei hij.

Severijn rukte zich los uit de omhelzing. ‘Nee, stuur me alstublieft niet weg!’

‘Het is beter zo.’ Het kloppje op Severijns hand was slap en het krijt-witte gezicht van zijn vader zorgde ervoor dat hij tranen in zijn ogen kreeg. ‘Vooruit, ga maar naar bed. Morgen ziet alles er anders uit.’

Severijn betwijfelde die woorden, maar hij paste er wel voor

op om op dit moment ongehoorzaam te zijn. Hij liet zich van zijn vaders schoot op de grond glijden en pakte een kandelaar op. ‘Welterusten.’

‘Slaap lekker, jongen.’

In de deuropening draaide Severijn zich nog een keer om en zag dat zijn vader in een teug een vol glas brandewijn achteroversloeg, waarna hij zijn hoofd weer op zijn armen liet zakken.

De pruik op grootvaders haren zag eruit als een dood dier. De oude man zat krom in zijn stoel. Severijn stond voor hem met zijn armen naast zijn zij, als een soldaat in de houding. De blik van zijn opa was zó doordringend dat Severijn de neiging had om zijn ogen dicht te doen, maar hij weerstond het. Zijn grootvader keek naar de grond en krabde aan zijn hoofd zodat de pruik scheef kwam te staan. ‘Rutger, weet je zeker dat het kind het niet heeft?’

‘Nog geen vlekje, nog geen korstje.’ De stem van zijn vader klonk vermoediger dan gisteravond. Hij zag er ook beroerder uit, als dat mogelijk was. Zijn kleren waren verkreukeld, zijn haar vettig. Zelf had Severijn zijn beste hemd aangetrokken en zijn haar met veel moeite met een lint in zijn nek bijeengebonden om een goede indruk te maken. Zo vaak zag hij zijn grootouders niet, ze woonden in Den Haag. Zijn moeder had hem een of twee keer meegenomen naar haar ouders toen hij zeven was en vorig jaar waren zij hier in Leiden op bezoek geweest. Severijn begreep niet waarom hij nu met deze halve onbekende mee moest.

Daarna ging het snel, de grote hand van zijn grootvader klemde zich om Severijns nek en werkte hem met weinig plichtplegingen naar buiten. Voor het huis stond een koets klaar. Zijn protest dat hij zijn moeder gedag wilde zeggen, werd genegeerd. Zijn vader liep nog wel mee naar de deur, maar toen Severijn zich aan zijn been vastklampte, maakte hij hem zachtjes los met dezelfde woorden die hij de avond daarvoor had gezegd. ‘Het is beter zo.’

Er was niks beter aan het verdwijnen in de verte van zijn ouderlijk huis toen ze de straat uit reden. Niks beter aan de pijn in Severijns maag toen hij aan de stille gestalte van zijn moeder in het bed dacht. Hij weigerde zich te laten kennen, perste zijn lippen op elkaar en keek stoïcijns uit het raampje zonder op zijn grootvader te letten.

Pas twee maanden later was hij terug in Leiden.

De avond dat hij thuiskwam, vond hij zijn vader weer achter zijn schrijftafel, zijn hoofd op zijn armen en met bloeddoorlopen ogen. In het klein salet lag er een laagje stof op de schoorsteenmantel en het klavecimbel. In de slaapkamer waren de kleren van zijn moeder weggeborgen in de kast en het bed was afgehaald. Een reactie kreeg hij nauwelijks en hij droop af naar zijn eigen kamer. Hij had de dagen geteld in dat vreselijke huis in Den Haag, bij die stijve mensen die familie van hem waren, maar met wie hij geen enkele verwantschap voelde. Alle spontaniteit en liefde leek bij hen te zijn verdwenen. Zijn grootmoeder had de eerste dag nog wel gezegd dat hij de ogen van zijn moeder had. ‘Arm kind, je krijgt het zwaar in het leven, net als zij. Had ze nu maar een andere, nette vrijer getrouwd.’ Ze had haar armen zo stevig om Severijn heen geslagen dat de broche op haar borst pijnlijk tegen zijn voorhoofd aan drukte. Ze rook naar beschimmelde kaas en oud zweet. ‘Agnes was zo gevoelig. Ik kan zien dat jij dat ook bent,’ zei ze.

Severijn had zich onopvallend van haar losgemaakt. Was, dacht hij. Ze sprak al in de verleden tijd over zijn moeder. Hij had zijn tranen ingehouden, hij beet nog liever zijn tong af dan dat hij liet merken wat het hem allemaal deed, na die opmerkingen.

En nu hij weer thuis was zat zijn vader ook niet op hem te wachten.

De volgende morgen kroop hij zijn bed uit. De zon was allang op, niemand had hem gewekt. De stralen op het goudleren behang schitterden en verblindden hem. Uit de notenhouten kast trok hij

zijn rouwkleding. Hij zag zijn eigen spiegelbeeld in het raam. De afgelopen maanden waren zijn wangen ingevallen en hij was bleker geworden. Zijn neus leek langer en groter. Hij draaide zich om en pakte een kam om zijn halflange haar te temmen.

In de keuken stond mevrouw Timmermans met haar rug naar hem toe en hij griste een homp brood mee. Onder het lopen rukte hij er stukken af en propte die zonder nadenken in zijn mond. Koetsen haalden hem in, voetgangers sprongen opzij toen hij het op een rennen zette. De lentelucht verwarmde zijn gezicht, hij voelde hoe hij ruimer kon ademen.

Pas toen hij bij de Burcht kwam, stopte hij. Vanuit een van de iepen klonk vogelgetsjilp. Hij tuurde naar boven, sloeg zijn armen om de stam en klom behendig omhoog.

Het nest zat vol piepende jongen. Ze zagen eruit als kleine, zachte ballen van dons. Hun bekjes waren rood en glanzend. Hij paste ervoor op dat hij van ze afbleef, ook al had hij verrekke veel zin om de fluwelige veren te strelen.

Een geluid trok zijn aandacht. Hij gluurde tussen de takken en de bladeren door en zag aan de voet van de boom een meisje staan. 'Hé,' zei hij.

Twee grote ogen in een smal wit gezichtje keken naar hem op. Ze hadden dezelfde kleur als het prachtig heldere groen van de bladeren dat hem omringde.

1782-1783

1

December 1782

Het was al dagen koud. Na een milde periode aan het begin van de maand met afwisselend sneeuw en dooi had de vorst nu eindelijk doorgezet.

Zo voorzichtig mogelijk schuifelde Cornelia over de oneffen straatkeien naar de Penshal om spek en paardenvlees te kopen. Van tijd tot tijd slipten de zolen van haar schoenen weg over het verraderlijke laagje ijs, ze spreidde haar armen in een poging om haar evenwicht te bewaren. Soms wankelde ze, maar ze viel nooit. Af en toe raakte de emmer in haar hand haar schenen.

Het waterige zonnetje dat net boven de daken uit kwam verwarmde haar onvoldoende. De vrieskou beet in haar wangen en de lagen kleding die ze aanhad hielpen weinig tegen de venijnige oostenwind. Een oude hoed, die nog van haar vader was geweest, werd bijna van haar hoofd geblazen. Ze drukte haar vrije hand stevig tegen de rand en mompelde een verwensing; ze was haar handschoenen vergeten.

Toen ze eenmaal door het Schapenpoortje was geglipt, zette ze de emmer neer en blies op haar vingers. Deze ingang werd door de meeste mensen in Leiden zo genoemd vanwege de uitgebeitelde ram die op zijn achterpoten zat op een console, boven de boog van het poortje. De Penshal was eigenlijk geen hal, meer een ruimte tussen de huizen waar de spekwijven onder de overdekte galerij

hun waren aanboden. Cornelia liep langs alle kramen, nam de tijd om het vlees goed te bekijken en kocht uiteindelijk alleen een pond spek omdat ze vond dat het paardenvlees er bij geen van de koopvrouwen smakelijk uitzag. Oud, grijs, en omgekruld aan de randen.

Toen ze klaar was nam ze de andere uitgang aan het eind en liep de Breedestraat in. Met gebogen hoofd tegen de wind, de emmer veel zwaarder dan op de heenweg, ploegde ze voort.

‘Hé, kijk uit.’ Iemand botste tegen haar op. ‘Wat doe jij hier?’

Cornelia loerde vanonder de rand van de hoed omhoog. ‘Ik moest spek halen.’

Severijn pakte het hengsel van haar emmer beet. ‘Laat mij maar. Hoe gaat het met je? Is je hoest al over?’

‘Zo goed als.’ Ze hadden elkaar een tijdje niet gezien. Het was veel lastiger geworden om iedere dag samen dingen te doen. Grootvader deed steeds vaker een beroep op haar. Ze hielp klanten in de drukkerij die hun bestellingen kwamen afhalen. Wanneer er een knecht ziek was, maakte ze de letterkasten in orde. En dan was er nog het huishouden. Wassen, koken, boenen, vegen. Een oneindige rondedans die telkens opnieuw begon als ze dacht dat ze alles had gedaan.

Severijn trok steeds vaker met zijn studiegenoten op, of hij haastte zich naar huis voor een extra les. Daar kreeg hij Frans en boekhouden, vakken die hij afschuwelijk vond, maar zijn vader zei dat het nodig was dat hij ze leerde.

Onder het lopen praatte Severijn aan een stuk door. Hij hing een of ander verhaal op over een sjouwer in de haven. Cornelia luisterde maar half, de klank van zijn stem en zijn enthousiasme waren genoeg om de kou te vergeten. Bij Severijn moest je toch af en toe je verstand op nul zetten. Het was of hij iedere gedachte die in hem opkwam hardop uitsprak en zijn tempo lag zo hoog dat Cornelia nauwelijks begreep dat zijn tong niet voortdurend

struikelde over zijn woorden. Ze praatten over van alles en nog wat, de laatste roddels die Cornelia op de markt had gehoord, het korte lontje van Severijns vader.

‘Gisteravond riep hij Timmermans op het matje omdat hij vond dat het zadel van zijn merrie onvoldoende glansde. Die arme man bleef er bijna in. Ik had echt medelijden met hem. Ik zal mijn bedienden later nooit zo behandelen,’ zei Severijn. Hij haalde zijn hand door zijn haar zodat het alle kanten uit stond. Cornelia had de neiging om het glad te strijken, maar ze hield zich in.

‘Ga je mee schaatsen?’ vroeg Severijn plotseling.

‘Geen tijd, morgen komt iedereen in de drukkerij bij elkaar voor een van de wekelijkse voordrachtavondjes die overal in de stad worden georganiseerd. Ik moet vanmiddag nog veel doen.’

‘Alsjeblieft, Neeltje?’ zei Severijn. ‘Je hebt toch wel even tijd om te genieten van het winterweer?’

‘Nee. Ik moet taarten bakken, lekkere dingen maken. Allemaal bovenop mijn gewone taken.’

Severijn trok zijn neus op. ‘Je bent zo plichtsgetrouw.’

‘We hebben niet allemaal een mevrouw Timmermans en een meid die de keukenvloer boent.’

‘Au.’

‘En ik haat de winter.’

‘Dat meen je niet. De winter is prachtig. Kijk nou eens naar de lucht! Zo blauw, zo helder. Mijn hart barst spontaan in gejubel uit.’

‘Ben je nu ook al een dichter?’

‘Haha.’ Hij prikte haar in haar zij, zodat ze haar evenwicht verloor. Snel schoot zijn arm om haar middel, het voorkwam dat ze viel. Zodra ze weer rechtop stond maakte ze zich los. ‘Toe, Nel, denk erover na,’ zei hij. Zoals altijd kon ze de blik in zijn ogen moeilijk weerstaan. ‘Goed, ik beloof het.’

‘Tot later,’ riep hij, toen hij de emmer voor de deur van de drukkerij had neergezet. ‘Het Galgewater, vijf uur.’

Onder haar rokken droeg ze een oude broek, in een kist op zolder had ze een paar wanten gevonden. Ze wikkelde een dikke sjaal om haar hals.

‘Komt Severijn je halen?’ vroeg grootvader.

Cornelia schudde haar hoofd. ‘Ik heb daar met hem afgesproken omdat ik niet zeker wist of ik wel op tijd klaar zou zijn. En of u het wel goedvond.’

Hij streek even over haar haar. ‘Ik ben ook jong geweest.’

‘Zou u het nog kunnen?’

‘Wat, schaatsen? Dat heb ik al jaren niet meer gedaan. Het is beter dat ik het aan jullie jonkies overlaat.’

Cornelia vond dat hij overdreef. Opa was zo sterk, hij bediende iedere dag de drukpers zonder dat het hem enige moeite kostte. Als er iets vastliep knielde hij op de grond om onder de machine te kijken en stond in een vloeiende beweging weer op als hij de hapering had gerepareerd. ‘Volgens mij kunt u het beter dan ik.’

Hij lachte en drukte een kus op haar wang. ‘Ga maar gauw. Brengt Severijn je wel thuis?’

Ze haalde haar schouders op.

‘Neem Wolf mee.’

Ze knikte en floot de hond. Hij kwam aangedraafd en stond gewillig tussen haar benen terwijl ze een touw aan zijn halsband vastknoopte. In de afgelopen maanden was de hond uitgegroeid tot een enorm beest dat helemaal niet meer leek op het zachte pluizenbolletje dat Severijn had meegebracht voor haar naamdag. Ondanks zijn vervaarlijke uiterlijk was de hond een goedzak, hij volgde haar als een schaduw.

Tegen de tijd dat ze haar schaatsen onderbond en op het ijs stapte, tekende de maansikkel zich al vaag af tegen de lucht. In een paar gaten in het wolkendek verschenen de eerste sterren.

Het was druk op het ijs. Cornelia aarzelde om Wolf los te laten, maar het gespannen lijf van het dier trilde vol verwachting. Ze

vroeg zich af of hij met zijn nagels genoeg grip zou kunnen krijgen op de gladde oppervlakte, en of hij in haar buurt zou blijven. Langzaam maakte ze het touw los. De hond gleed even door voordat hij zichzelf op de een of andere manier in balans kreeg. Ze moest lachen om zijn voorzichtigheid.

Een schrapend geluid van ijzers die een laagje ijs afschaafden, trok haar aandacht. Iemand omhelsde haar en drukte zich tegen haar rug aan. Nog voordat ze de pommade in zijn haar rook, wist Cornelia dat het Severijn was. Hij droeg niet eens handschoenen en toch waren de vingers tegen haar wangen warm. ‘Je bent er,’ zei hij.

Ze glimlachte om de opluchting die doorklonk in zijn stem. ‘Had ik het je niet beloofd?’ antwoordde ze.

‘Ik was bang dat je toch te veel te doen had.’

Wolf sprong tegen Severijn op. Hij knielde neer en sloeg zijn armen om de hals van het dier zodat het zijn gezicht kon likken. Toen hij weer opstond trok hij een wenkbrauw op en stak zijn hand uit naar Cornelia. Ze greep hem beet en al snel vonden hun voeten een gelijk ritme. Ze maakten steeds meer vaart, alsof ze dansten over het ijs. Rond en rond gingen ze, langs de Timmermanswerf en de hoge huizen met de trapgevels tot aan de Lange-Houte-Brug. Wolf draafde met hen mee, zijn tong uit zijn bek.

Het was alsof ze samen opgesloten zaten in een naar de lucht opstijgende zeepbel. Afgezonderd van de rest van de wereld, alles mogelijk, hun dromen voor het grijpen. Cornelia wenste dat het moment zou voortduren tot in de eeuwigheid. Gewoon zij tweeën en de ijle, tintelende winterlucht die prachtig turkoois kleurde nu de zon onderging. Ze had niemand anders nodig dan Severijn. Maar het vacuüm, de zeepbel, waarin alleen zij zich bevonden, werd steeds vaker door anderen kapot gestoten. Wat was het gemakkelijk geweest toen ze nog kinderen waren, toen ze vrijwel iedereen die tussen hen wilde komen, konden buitensluiten.

Na drie rondjes Galgewater remde Severijn abrupt af en leunde

tegen de balustrade van de brug. Gefascineerd keek Cornelia hoe zijn adem in wolkjes door zijn mond naar buiten kwam. Ze wreef haar handen tegen elkaar. Nu ze stilstonden kreeg ze het plotseling koud, zelfs met de wollen wanten.

‘Kom,’ zei Severijn. ‘Stop je handen maar in mijn broekzakken.’

Ze keek hem aan. ‘Ik denk dat ik gewoon in beweging moet blijven.’

Zijn glimlach verdween en hij fronste. ‘Ik zal een beker wijn voor je halen.’

Ze bleef achter bij de brug terwijl hij behendig naar een tentje met versnaperingen reed. Iemand had een lantaarn aan de stokken gehangen en banken en tafels onder de luifel gezet. Ze voelde zich dom omdat ze zijn aanbod had afgewezen. Al tien winters lang had hij haar handen of schouders gewreven, zijn armen om haar heen geslagen of zijn jas opengeknoopt en zijn lichaamswarmte met haar gedeeld. Wrevelig haalde ze haar schouders op en keek naar de rondzwierende schaatsers tot Severijn terugkwam met de warme wijn. Terwijl ze dronken staarde Cornelia naar de berijpte takken van de bomen in de verte. Het werd steeds donkerder, achter de ramen van de huizen gloeide kaarslicht. Studenten vormden een lange rij op het ijs. Cornelia herkende een paar van Severijns studiegenoten. Hij keek naar hen met een verlangend glimlachje om zijn mond. Ze wist dat hij wilde meedoen.

‘Dank je,’ zei ze terwijl ze de beker aan hem teruggaf. ‘Ik ga naar huis.’

‘Wacht even, dan loop ik met je mee.’

‘Niet nodig.’ Ze floot Wolf en hij kwam meteen naar haar toe. ‘Ik weet dat je popelt om nog een paar rondjes te schaatsen.’

Hij hield zijn hoofd scheef. ‘Weet je het zeker?’

‘Absoluut.’ Ze gaf Wolf een teken en stapte van het ijs.

Op het Galgewater hadden een paar meisjes aangehaakt bij de slinger van schaatsers en hun opgewonden stemmen maakten

Severijn aan het lachen. ‘Ga maar,’ zei Cornelia.

Hij stak zijn handen naar haar uit, maar ze negeerde het. Ze werden echt te oud voor dat soort aanrakingen. Hij liet zijn armen langs zijn zij vallen. ‘Tot morgen, Nel. Ik kom je lekkernijen proeven.’

‘Je bent altijd welkom,’ zei ze. Nog voordat ze de veters van haar schaatsen los had, ging hij er met een rotvaart vandoor. Ze keek hem na, zag dat hij de hand van een meisje met blond haar pakte en zuchtte. Wolf duwde tegen haar heen. ‘Ik weet het, lieverd. Kom mee, dan gaan we naar het baasje.’

Voordat ze zich omdraaide wierp ze nog een blik op de schaatsers. Tussen hen zag ze een bekend gezicht. Laurens Poelman, een oud-klasgenoot van Severijn. De rillingen liepen over haar rug en ze draaide zich snel om, blij dat ze hem niet eerder had gezien.

In de tijd dat Severijn naar de Latijnse school ging, troffen ze elkaar iedere middag voor het gebouw met de hoge trapgevel en het fraaie poortje. Laurens Poelman zat bij hem in de klas, een tamelijk domme jongen die de naamvallen in het Latijn maar niet kon onthouden, hoe vaak de meester hem ook met het rietje op zijn vingers tikte.

Het was een prachtige dag aan het eind van de zomer geweest. Cornelia was later dan gewoonlijk. Het was een van die dagen die je liever oversloeg. ’s Morgens had ze een zwarte kat gezien en had ze nog maar nauwelijks de ladder kunnen ontwijken die haar buurman voor het huis had gezet toen ze naar buiten liep. De gerstekorrels die ze de avond tevoren rond haar bedstee had gestrooid, hadden de nachtmerries niet tegengehouden en de spiegel in het halletje was zomaar van de muur gevallen. Ze sneed zich bij het opruimen van de scherven. Tegen die tijd was haar dag al danig verpest. Zoveel ongeluk, zoveel pech. Het was een wonder dat de vleespasteitjes die ze die morgen gebakken had niet waren

verbrand. Toen ze hijgend kwam aanrennen, zwermden de jongens al naar buiten als bijen uit een korf. Ze kneep haar ogen dicht tegen de felle zon en liet haar rug rusten tegen de stam van een dikke eik.

‘Hé, rooie.’ Een jongen die ze weleens met Severijn had zien lopen, kwam naar haar toe. Hij had het gezicht van een engel, maar zijn grijns was gemeen. Cornelia bleef zwijgend naar de deur van de school staren, ook al ging haar hart tekeer. Ze was gewend aan opmerkingen over de felle kleur van haar haren. Als ze over straat liep, riepen sommige kinderen haar na en ze kruisten hun vingers om het kwaad af te weren. Alsof ze nog in de middeleeuwen leefden, toen rood haar beschouwd werd als het teken van de duivel.

‘Ik praat tegen je.’ De adem van de jongen kietelde haar wang. ‘Jij wacht iedere middag op Moeriaanse.’

Ze stak haar kin vooruit. ‘Wat gaat jou dat aan?’

Andere scholieren hadden er lucht van gekregen dat er iets aan de hand was. Ze vormden een kring om hen heen. Ze stootten elkaar aan en wezen. Een paar jongens probeerden haar plaaggeest weg te trekken. ‘Kom op, Poelman. Laat haar met rust.’

Die nam geen notitie van hen. ‘Wat heb je daar?’ vroeg hij.

‘Niks.’ Ze drukte de pasteitjes tegen haar borst. Een briesje streek langs haar voorhoofd en liet de bladeren van een plataan ruisen. Het geluid leidde haar af, haar greep op de gebakjes verslaptte. Poelman griste ze uit haar handen en vouwde het linnen open. Zijn nagels hadden rouwranden, bloed welde op uit een wondje aan zijn duim.

Ze kon de gedachte dat Laurens met zijn vieze vingers aan de pasteitjes voor Severijn kwam nauwelijks verdragen. Ze zou zijn gezicht open willen klauwen. ‘Geef terug,’ zei ze.

‘Nee.’ Hij hield zijn hoofd scheef.

Cornelia woog haar kansen. Ze kneep haar ogen halfdicht en gluurde vanonder haar wimpers naar hem.

Om hen heen floten en joelden de leerlingen. Ze sloten wed-

denschappen af. Dat magere ding ging toch zeker verliezen van de gespierde grotere jongen? 'Poelman, Poelman, Poelman,' scandeerden ze.

Cornelia plantte haar voeten steviger op de grond en rechte haar rug. Er speelde een glimlachje om de mond van Laurens. Hij dacht dat hij haar te slim af was, hij ging ervan uit dat ze zou opgeven. Hij kende haar niet.

Hij ging er als een bezetene vandoor en Cornelia stooft hem achterna. Na twee straten al voelde ze haar kuiten branden, ze moest haar rokken optrekken om niet te struikelen. Plotseling stond Laurens stil, grinnikend om haar hoogrode wangen en haar zwoegende borstkas. Hij hield de pasteitjes triomfantelijk in de lucht, alsof ze een prooi waren die hij had gevangen. De joelende jongens haalden hen in en moedigden hem aan. 'Gooi het in de gracht.'

Tot op de dag van vandaag wist Cornelia niet precies wat er daarna was gebeurd, omdat het zo snel ging. Iemand had een duw tegen haar rug gegeven, zodat ze op haar knieën was gevallen. De pasteitjes kwamen op de grond terecht, waar ze vertrapt werden onder vele voeten. Laurens had zijn gezicht heel dicht bij dat van haar gehouden en zijn lippen getuit. De eerste klodder spuug had haar wang geraakt, een tweede kwam in haar haar terecht. Hij propte zijn zakdoek in haar mond. De angst zette zich vast in haar hoofd. Steeds opnieuw klonken dezelfde woorden: niet bewegen, niet bewegen, niet bewegen.

'Nel!'

Even had ze gedacht dat ze hallucineerde. Toen ze opkeek zweefde er een gezicht voor haar ogen, te lang haar dat over een voorhoofd heen viel en een prominente neus. Een hand pakte haar schouder beet en ze probeerde te schreeuwen, maar de stof in haar mond smoorde het geluid. Severijn wierp zich naar voren. Laurens Poelman viel op zijn rug, Severijn sprong boven op hem. Met gebalde vuist haalde hij uit en Cornelia hoorde bot versplinteren.

Bloed spoot uit de neus van Laurens en verknoeide de zijde van de jassen van beide jongens.

Later had Severijn moeten boeten voor zijn uithaal. Meneer Moeriaanse had hem niet alleen zijn excuses laten maken, de rest van het schooljaar moest hij Laurens ook helpen met zijn Latijn. Algauw hadden de jongens ontdekt dat ze elkaar meer te bieden hadden dan de omgang waartoe hun vaders hen hadden veroordeeld. Severijn had Laurens vergeven dat hij Cornelia had verneederd. En Cornelia had met lede ogen moeten aanzien dat Laurens en hij vrienden waren geworden.

Excuses waren onvoldoende geweest voor Cornelia. Ze had haar wrok gekoesterd, diep in haar borst brandde deze met een kracht die ze niet voor mogelijk had gehouden.

Kort na het incident was Poelman vertrokken naar Den Haag om daar een opleiding te volgen tot lakei. Ze had hem niet gemist.

Maar nu was hij kennelijk terug in Leiden.

Cornelia's tenen ontdooiden pas toen ze al een tijdje bij de haard had gezeten, een kop hete chocolade in haar hand. Een van de vele traktaties die Severijn meebracht als hij langskwam. Het was een luxe die ze zichzelf alleen toestond op zondag, maar vandaag vond ze dat ze het verdiend had. *Gullivers Reizen* lag open op haar knie. De letters op de bladzijden dansten voor haar ogen, hoe hard ze zich ook concentreerde. Ze legde het boek weg en dronk haar beker leeg. Na een tijdje in het vuur te hebben gestaard trok ze de verstelmand naar zich toe.

'Scheelt er iets, Neeltje?' Grootvader knielde neer om het vuur op te porren.

Ze stak haar draad door de naald. 'Nee.'

'Kom op, ik zie het aan je. Was het schaatsen leuk?'

'Ja, hoor.'

'Waarom kwam Severijn niet met je mee?'

‘Omdat hij iets beters te doen had. Er waren allemaal mensen die hij kende en ik had Wolf bij me, zodat er geen reden was om me naar huis te brengen.’ Cornelia streek met haar vingers over het gat in de hiel van een sok en hield deze dichter bij de lamp. Zonder op te kijken begon ze te mazen. ‘Ik ben geen klein kind dat zelf niet naar huis kan lopen.’

‘Je klinkt bitter.’

‘Ach, nee. Ik zag Laurens Poelman en die jongen maakt me altijd boos.’

‘Kwam hij naar je toe?’

‘Nee, ik was het ijs al af. Ik denk niet eens dat hij me heeft gezien.’

‘Volgens mij heeft hij een tijdje als lakei gewerkt in Den Haag, voor de stadhouder.’

Cornelia trok haar neus op. ‘Hij past wel in zo’n omgeving. Omringd door net zulke arrogante idioten als hijzelf.’

‘Ach, mijn kleine patriot, weet je nog wat de Bijbel zegt?’

Cornelia liet het verstelwerk in haar schoot rusten. ‘Ja?’

‘Hebt uw vijanden lief.’

‘Ik geloof niet dat hij mijn vijand is. Als jongen was hij natuurlijk een pestkop, maar sinds Severijn vrienden met hem is geworden, heeft hij nooit meer iets onaardigs gedaan of gezegd.’ Ze zuchtte. ‘Maar ik mag hem niet.’

‘Vergeef en zegen uw vijanden...’

‘Ik weet het. Waarom is dat zo moeilijk?’

Grootvader kwam naar haar toe en streelde haar wang. ‘Volgens mij zit je nog iets anders dwars.’

‘Nee, hoor,’ zei ze. Resoluut trok ze nog een sok uit de stapel en klemde haar lippen op elkaar. Hoe kon ze haar opa uitleggen wat ze voelde als ze het zelf niet eens onder woorden kon brengen?

Vriendschap en politieke verschillen in de patriottische tijd

Leiden, 1783. Cornelia en Severijn zijn al jaren vrienden. Severijns vader vindt de vriendschap ongepast, onder andere door de standsverschillen, en stuurt zijn zoon naar Engeland in een poging het paar uit elkaar te houden. Als Severijn eenmaal terugkomt, is er veel veranderd. Cornelia heeft interesse opgevat voor politiek en sluit zich aan bij de patriotten. Hun eens zo hechte band is onherkenbaar veranderd en dat zit Severijn dwars. Hij wil geen kant kiezen, maar hij wil ook Cornelia niet verliezen.

'Als een tijdmachine, die je neerzet in 1635. Puur genieten.'
Nederlands Dagblad over Tulpenliefde

Dit is het eerste deel in Femke Roobols indrukwekkende historische serie *De kleine revolutie*. Eerder verschenen van haar onder meer *De laatste winter*, *Tulpenliefde* en *De erfenis van Mozart*.

NUR 342

9 789020 542103